

Конкурентоспроможність прикордонних територій

В сучасних умовах поширення суперництва національних економік особливого значення набуває питання підвищення ролі регіонів, досягнення кожним з них високого рівня конкурентоспроможності. Відсутність системного підходу до розробки та імплементації механізмів забезпечення конкурентоспроможності регіону призводить до неефективного використання регіональних потенціалів, зниження їх економічної безпеки, погіршення рівня людського розвитку тощо. Тому актуальною є проблема формування взаємоузгоджених механізмів підвищення конкурентоспроможності регіону на основі наявних фундаментальних досліджень та синтезу вітчизняного і світового досвіду. Невирішеною в сучасних умовах функціонування ринкової економіки залишається низка питань, зокрема методика дослідження явища конкурентоспроможності країни та регіону, ключові чинники конкурентоспроможності прикордонних територій, інституційне середовище територій, основні організаційно-економічні механізми формування конкурентних переваг прикордонних територій тощо. Розкриттю даних проблем присвячена наукова тема під керівництвом д.е.н., проф. П.Ю. Беленького «Організаційно-економічні механізми забезпечення конкурентоспроможності прикордонних територій (на прикладі Карпатського регіону)» (Постанова бюро відділення економіки НАН України від 25.10.06, протокол №9, державний реєстраційний номер теми: 0106U013077).

Тему виконував відділ проблем ринкової інфраструктури та транскордонного співробітництва у складі завідувача відділу д.е.н., проф. Н.А. Мікули, к.е.н., с.н.с. Н.І. Гомольської, к.ф.-м.н. В.В. Демченка, докторантів, к.е.н. І.В. Бакушевич, к.е.н. О.О. Другова, к.е.н. О.В. Ткача, к.е.н., н.с. Є.Е. Матвеева, к.е.н., н.с. О.І. Дейнеки, м.н.с. В.М. Черторицького, аспірантів О.І. Морана, Ю.В. Пинди, Л.В. Шилік, О.О. Філіповської, Ю.В. Чемерис, здобувачів А.В. Гоцинського, Г.В. Михайлів, інженерів І.Р. Тимечко, Т.П. Бобир, О.З. Федоришин.

Метою дослідження була розробка та вдосконалення організаційно-економічних механізмів забезпечення конкурентоспроможності прикордонних територій. Об'єкт дослідження: процеси забезпечення конкурентоспроможності прикордонних територій (на прикладі Карпатського регіону).

Основні результати, отримані авторським колективом у процесі дослідження, полягають у наступному.

На основі аналітичного огляду вітчизняних та зарубіжних джерел з питань забезпечення конкурентоспроможності територій та аналізу її фактичного стану в Україні поглиблено теоретико-методичні положення та обґрунтовано організаційно-економічні механізми формування та підтримки конкурентних переваг прикордонних регіонів.

Проаналізовано формальне та неформальне інституційне середовище прикордонних регіонів, що дозволило розробити вимоги до інституційного середовища, виявити дисфункції інститутів, пов'язаних із перетином кордону, та інституційні пастки.

Удосконалено методологічний підхід щодо визначення «pull&push» – ефектів (виштовхування – притягування), метою якого є систематизація та

комплексна оцінка цих взаємних впливів та ефектів від них (позитивних чи негативних) у транскордонному просторі Україна – ЄС, що дозволило виділити впливи сусідніх регіонів держав ЄС на українські прикордонні регіони і впливи українських регіонів на суміжні регіони ЄС.

Отримала подальшого розвитку методологія розрахунку асиметрії регіонального розвитку прикордонних територій у транскордонному просторі, що дозволило визначити різницю потенціалів суміжних територій транскордонного регіону.

Розроблено нові методологічні підходи до забезпечення та управління конкурентоспроможністю прикордонних територій, які полягають в акцентуванні уваги як на розвитку прикордонних потенціалів, якими володіє територія, так і на здатності території створювати конкурентні переваги через модель «громадсько-державно-приватного партнерства» забезпечення конкурентоспроможності прикордонних територій та прийняття управлінських рішень з використанням підходів міжнародного та регіонального маркетингу.

Ключовими факторами реалізації зв'язків у запропонованій моделі регіонального розвитку прикордонних територій, до числа яких традиційно належать органи центральної та регіональної влади, виділено бізнес, наукову та ринкову інфраструктуру, а також місцеву громаду, ділова і соціальна активність якої, зважаючи на існуючі та нові виникаючі бар'єри, зростає або спадає з обох боків кордону і поширюється на суміжні території, що приводить до суттєвих диспропорцій і відчуження.

Запропоновано застосувати новий організаційно-економічний механізм формування конкурентних переваг прикордонних територій на основі моделі кластеризації територіальних утворень регіону.

Обґрунтовано інституційну теорію кластера як мережі контрактів, що дозволило, по-перше, встановити фактори, які визначають фірму чи низку фірм, які становитимуть ядро кластера, а саме довгостроковість і специфічність активів; по-друге, пояснити наявність внутрішньої конкуренції між учасниками кластера, по-третє, аргументувати необхідність залучення влади як «власника» специфічних активів.

Запропоновано функціональні моделі інформаційно-комунікаційного забезпечення конкурентоспроможності транскордонних територій, завданням яких є зменшення інформаційної асиметрії у процесі регіонального управління та міжрегіонального (транскордонного) співробітництва.

Запропоновано описувати територіальне управління як управління холдинговою структурою з розпорощеним власником (мешканцями / виборцями), найманими управлінцями (органи влади), що дозволило пояснити явище зловживання владою через наявність інформаційної асиметрії у взаємодії «виборці – влада» та «обмежену раціональність» поведінки виборців при обранні керівної команди.

Обґрунтовано теоретико-методичні засади створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення «Маркетинг регіону», необхідність створення якої задекларована у «Стратегії економічного та соціального розвитку України на 2004-2015 роки», що дозволить вирішити проблему забезпеченості регіональних органів влади інформаційно-аналітичними ресурсами для реалізації політики забезпечення конкурентоспроможності, а також оперативної інформаційної взаємодії між різними суб'єктами маркетингу регіону.

Запропоновано систему індикаторів моніторингу маркетингового забезпечення конкурентоспроможності прикордонного регіону, яка шляхом оцінки

кількісних та якісних змін дозволяє проводити контроль виконання маркетингових планів, коригування стратегії та розробку плану дій на подальший період.

Розроблено організаційно-економічні та методичні засади використання кластерної моделі для створення регіонального туристичного продукту, що дозволяє оптимізувати процеси досягнення високої конкурентоспроможності регіонального туристичного продукту шляхом поєднання концентрації та спеціалізації виробничої діяльності у туристичному секторі економіки регіону.

Запропоновані концептуальні засади розробки стратегії інноваційного розвитку будівельного комплексу Львівської області, зокрема, метою стратегії визначено забезпечення конкурентоспроможності будівельного комплексу регіону за рахунок збільшення обсягів капітальних вкладень у нове будівництво, зниження трансакційних витрат, підвищення інвестиційної активності та ефективності капітального будівництва, активізації розвитку будівельної індустрії в регіоні, посилення економічно доцільних і конкурентних взаємозв'язків між підприємствами, організаціями будівельного комплексу та суміжних галузей.

Отримані результати дослідження доцільно використати у практичній діяльності державних та регіональних органів влади, зокрема прикордонних територій, при розробці програм соціально-економічного розвитку регіонів.

За результатами досліджень були підготовлені та направлені в державні та регіональні органи 14 доповідних та аналітичних записок та рекомендацій.

Надійшло 06.05.2009 р.

Г.В. Возняк

Активи регіону: проблеми обліку та капіталізації

Останнім часом усе більшої актуальності набувають питання, пов'язані з пошуком шляхів забезпечення ефективного розвитку суспільства на основі раціонального використання національного багатства, ресурсів, активів, держави, окремих територій та суб'єктів господарювання. Одним із критеріїв виміру раціональності використання ресурсного потенціалу суб'єктів економіки є рівень їх капіталізації, оскільки капіталізація – це важливий інструмент регіональної політики, невід'ємна складова, що безпосередньо впливає на розвиток регіону .

Як показує зарубіжний досвід, зростання капіталізації регіональних активів – це прямий шлях забезпечення їх конкурентоспроможності в ринковому середовищі, підвищення рівня інвестиційної привабливості для вітчизняних та іноземних інвесторів.

На міжнародному рівні показники капіталізації широко використовуються для оцінки розвитку різних країн, суб'єктів господарювання. В Україні питання капіталізації є недослідженими, дуже часто залишаються поза увагою державних і місцевих органів управління. В практиці господарювання використовуються різні і часто суперечливі підходи до оцінки капіталізації, що шкодить державним, регіональним, місцевим інтересам, ускладнює вирішення економічних та

© Г.В. Возняк, 2009.